

Ese de dóve ori in septemana:
Joi-a si Dominic'a.

Prețiulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Correspondintiole si banii de prenumeratiune se se adreseza de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca. Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Prețiulu publicatiuniloru se se anticiepe

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Invitare de prenumeratiune la

„LUMIN'A.”

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Cu prim'a Ianuaru 1874 „Lumin'a” intra in alu treile anu alu esistintiei sale.

Prețiulu de prenumeratiune remane si mai departe:

Pentru Austro-Ungari'a 6 fl. v. a. pe anu, ér pe diumetate de anu 3 fl. v. a.

Pentru Romani'a 9 fl. v. a. pe anu, si 4 fl. 50 cr. v. a. pe diumetate de anu.

Rugamu pre d. d. prenumeranti a grabi cu renoirea abonamentului, ca se ne potemu orientá in privinti'a tiparirii esemplarielor; ér pre cei in restantia cu prețiulu ii rugámu a-si depurá detori'a.

Speramu cá d. d. protopopi, d. d. inspectori si alti barbati inteliginti nu vor fi mai pucinu interesati de „Lumina”, ci vor binevoi a luá asuprale si asta data sarcin'a de colectanti ai prenumeratiuniloru.

„Lumin'a” va aparé ca pana aci cu punctualitatea cea mai mare; ér in privinti'a cuprinsului, *partea instructiva va dá publicului unu materialu mai estinsu.*

Cu esemplare complete dispunemu dela primulu numeru din anulu acest'a.

Aradu, 18. Decembre 1873.

Redactiunea „Luminei”.

PREDICA

la
a n u l u n o u
d e

Mihalu Sturza,
preotu in Siepreusiu.

„Éta stau la usia si batu, de va audi cineva glasulu meu, si va deschide usi'a, voiu intrá la elu” (apoc. c. 3. V. 20.) „Eu ori pre câtu iubescu, i mustru si-ii certu, rivniti dara si ve po-caili”. (idem).

Omulu Iubitiloru Crestini! e in lumea acést'a numai unu calatoriu, care e provediutu dela creatoriulu seu cu tóte cele de lipsa pentru a se poté pregati la fericirea vecinica, pentru care este creatu dela inceputulu lumii; adeca nu are statornicie in lumea acést'a, precum nici nu este nimica statornicu in trens'a. Vedemu din lucrurile de tóte dilele, cá tóte sunt schimbátore, tóte sunt peritóre.

Cunóscemu in o padure unu arbore grozayu de mare, inca din prunci'a nóstra, — si candu din intemplare mergemu pe acolo; lu-gasim smultu de prin redacini, de unu viforu, decátu care oi de multe ori amu vediatu mai mare si mai inspaimátóriu; mergemu mai de parte, vedemu altulu uscatu dela redacina pana in verfu, pentrucá au intratu vermii (carii) la inim'a lui si l'a secatu; mergemu mai de parte, vedemu altulu spintecatu de fulgeru, s. a. t. si se mergemu mai de parte pana la marginea pamentului si se cautamu tóte ce sunt pe supra-faci'a lui, si nu aflamu in nimica vecinicie, ci tóte sunt peritóre, tóte sunt nimic'a. Si numai omulu singuru e alesu din tóte creaturile pamentului, ca se fia cu viétia vecinica. Dara viéti'a cea vecinica póte se fia fericita si póte se fia nefericita; „Éta am datu inaintea ta usi'a deschisa” dice Dndieiu; adeca ti-am datu voia se mergi unde voesci. Si care din voi I. C. nu ar voi se dobandésca fericirea mai bucurosu decátu osind'a cea vecinica? Credu cá fiesce care!

De aceea dara e detorinti'a fiescecarui'a, ca se-si arunce privirea indareptu peste trecutul seu, se véda ce a facutu bine si ce a facutu reu, si asia se se abata dela cele rele si se-si incépa o viétia nóua, o viéti'a curata; cáci Ddieu e prea bunu si lesne iertatoriu si pentru o fapta buna in pocaintia iérta si 10 rele; de aceea pocainti'a e unu favoru si o bunatate mare pentru omeni, despre ce ca se pricepeti mai bine voiu vorbí mai pe largu ve rogu se fiti cu ascultare!

De si Ddieu a intocmitu lumea sa asia, ca tóte vietatile, ba chiar si plantele se-si urmeze cursulu loru naturalu; totusi facia de omu si aci si-a aretatu o deschilinita iubire; pentrucá cátra elu a disu: desi-ti va merge reu, prin rataciré-ti proprie — prin pecatu — de te vei abate la calea cea buna, la credintia, la fapte bune; adeca de vei pazi poruncile mele, reulu ce-ti érá croitu, ti-se va intórce spre bine; adeca bratiulu lui Ddieu e deschisu, pentru de a primi totu deun'a pre celu ce se pocáesce. Ba inca Ddieu a fagaduitu omului si mai multu, promitiendui cá si natur'a inca o va stramutá dupa placulu lui, numai se-lu asculte si se fia omulu aceea fiantia placuta inaintea lui, dupa cum e voi'a lui; cáci dice cátra fetiorii lui Israilu: „De ve-ti umblá intru poruncile mele si de ve-ti pazi invetiaturile mele si de le ve-ti face predensele; voiu dá vóue ploia la tempulu ei, si pamentulu va dá rodurile sale, si pomii, tiarinele vor dá rodulu loru, si va ajunge secerisiulu vostru culesulu vieloru, si culesulu vieloru va ajunge la semenatura. Si ve-ti mancá panea vóstra intru satiu, si veti locuí fora de frica in pamentulu vostru”. s. c. I. (Lev. c. 26.)

Si pentru ce I. C. atáte fagaduintie pentru omu? óre merita elu tóte aceste? Fagaduesce omulu avutu lui Ddieu, — candu se afla in bine, — nu auru séu argintu, nu avutii lumesci, — de care omulu are lipsa in acést'a viétia, — ci baremu o onóre simpla din inica,

pe care elu o dà pe din afara unui Domnu de pre pamentu? Ba nu I. C.! omulu avutu nu onorédia pre Ddieu, càci dice intru indestulirea sa: am de tóte câte-mi poftesce inim'a mea, si numai am lipsa de ajutoriulu altui'a, nu me inchinu nimerui'a; càci tóte câte am sunt fruptulu osteneleloru mele séu a parintiloru mei. Éta I. C. cum se lauda omulu avutu, care cu tóta averea sa — facia de averea lui Ddieu — este numai unu vermuletii de o mia da ori mai micu de câtu unu firu de macu; si Ddieu care are tóta lumea si chiar si pe acestu vermuletii, 'lu roga ca se faca voi'a lui de si ar poté se dica: tu misielule, nu me asculti? peri! stangete de pe faci'a pamentului!

Seraculu I. C. e inpetritu in inim'a lui, elu numai crede, cà Ddieu i poté dá si lui intr'o minuta, ce poté luá dela celu bogatu intr'o qlipéla; elu a desperatu de bunatatea lui Ddiu si pentru aceea si elu calca poruncile lui Ddieu si nu onoréza dupa cuviintia pre celu ce i-a datu si ce are.

Dara aceste I. C. se intempla numai pentru aceea, cà acei'a nu cunosc pe deplin voi'a si bunatatea lui Ddieu, care dice: *cà de 70 de ori, câte de 70 vi se iërta peccatele si éra dice: pocaesce-te! crede! si te vei mantuá. „Si de vor fi peccatele vóstre ca mohoratiunea, ca néu'a le voiú albí; éra de voru fi ca rosiél'a, ca lân'a le voiú albí. Si de ve-ti vrea si de me ve-ti ascultá pre mine, bunatatile pamentului ve-ti mancá. Éra de nu ve-ti vrea si de nu me ve-ti ascultá pre mine, sabi'a pre voi ve va mancá; — cà gur'a Dnului a graitu aceste“.* — (Isai'a cap. 1. V. 16.)

Ba chiar lumea a intocmit'o Ddieu asia, ca omulu se aiba midilocu de indreptare si de pocaintia; elu a facutu anutempurile; impartindu tempulu in dile, dilele in septemani, septemanile in luni, éra din luni a facutu anu; si aceste tóte se vedu ca si candu ar fi facute pentru indreptarea si pocainti'a omului; pentrucà de vomu aruncá o privire scurta in tóta sér'a peste faptele nóstre de peste diua, si vomu cautá, ce am facutu bine si ce am facutu reu; atunci in urmarea acestei socoti, se nasce in noi dóue impresiuni contrarie un'a cu alt'a, intoemai cum a fostu si faptele contrarii; adeca pentru faptele cele bune se nasce in sufletulu nostru impresiuni de bucurie — càci sufletulu încátu e sufletu si nu e condusu de vr'o patima din afara — trupésca: e dreptu, — éra pentru faptele cele rele se nascu impresiuni rele in noi si ne infioramu. Acuma vediendu omulu aceste impresiuni diferite un'a de alt'a si-póte propune in tóta sér'a cu tarie: cà mane se va retiené dela faptele cele rele, si va face numai fapte bune, cari se-i causeze bucuria. Si acésta socóta o poté face omulu in tóta sér'a, o poté face la capetulu fiesce carei'a septemani, o poté face la capetulu fiesce carei'a luni, asemené si la capetulu fiesce carui'a anu. Si facendu toti omenii asemené: éta! cà lumea s'a indreptatu! Fagaduintiele Ddieesci s'a implinitu! Si intrég'a omenime e fericita! Dara inca ce e mai multu, cà prin acést'a se facu demni si de fericirea cea vecinica, care o va mostení dupa departare din acésta lume in viéti'a de veci.

Nu cugetati I. C. cà fericirea din lumea acést'a se contrariéza cu fericirea cea vecinica; càci fericirea din acésta lume, care e cascigata pe cai morale, dupa legile Ddieesci, nu este alta decâtu darulu lui Ddieu; si Ddieu ar voi ca toti omenii se fia fericiti si in lumea acést'a si in cea ce va se fia, pentru cà elu este Tatalu nostru, a tuturor'a; si pre cumu unu parinte dreptu nu voesce reutate la pruncii sei, ci pre toti ii-ar indemná cum sè le fia bine. Éra pre celu ce nu asculta de elu, de multe ori lu-pe-depsesce si une ori ilu si eschide afara din averea si din cas'a sa; asia si Tatalu nostru celu cerescu, ne invétia, ne spune tóte câte ne sunt de lipsa, pentru ca se potemu

fi fericiti, cine-lu asculta si face poruncile lui, se va bucurá de fericirea lui si in acésta viétia si in cea ce va se fia.

Astadi I. C. suntemu trecuti cu viéti'a nóstra in unu periodu nou. Astadi ne vedemu scapati de necasurile unui anu plinu de ne ajunsuri si de lipse. Astadi tóte se schimba! Pamentulu si-intocmesce cursulu seu inprejurulu sórelui. Astadi tóte planetele ceriului se stramuta in locuri nóue, tocmai asia, ca si candu astadi sa'r face lumea de nou.

Astadi sórele, acelu planetu binefacatoriu, care ne resfira lumin'a dilei, fora de care ni amu mistuí cu totii intr'o intunecime vecinica, la porunc'a lui Ddieu, incepe a ne trage incetisioru, incetisioru la bratiile sale calduróse si binecuventatóre.

Astadi bland'a luna, — Ianuariu — ca unu servitoriu betranu si credintiosu, tracsare la vócea Dnului seu si cu sprintenia si agerime tinerésca si-incepe cursulu seu anualu.

Si cine e omulu facia cu tóte aceste? Cine omulu facia cu sórele si lun'a? Cine e omulu facia cu luferii si stelele ceriului? — intre care dupa cei vechi — este asia mare deschilinire, mai casi intre Ddieu si omu — càci si in trensele adorau pre Ddieu. — Si tóte aceste astadi la porunc'a lui Ddieu, se stramuta si se misica in direptiuni nóue.

Si numai omulu, nefericitulu de omu si astadi a ramasu in cugetulu de eri!

Se ne întorcemu dara I. C. si noi cugetele nóstre la poruncile lui Ddieu si se facemu si noi voi'a lui, càci dupa cum spuseiu la inceputu, aicea suntemu numai nesce caletori, unde ne pregatimu la o viétia vecinica; si vai! acelui'a care va schimbá séu va dá o fericire vecinica, pentru o nefericire séu fericire numai paruta si si acést'a ne statornica.

Sè ne uitamu dara in dareptu si se vedemu ce amu facutu in anulu trecutu si vediendu se ne càimu de faptele cele rele, si astadi se luamu si noi o viétia nóua, rugandune lui Ddieu cu psalmistulu dicendu: *„Multe sunt peccatele nóstre, încátu nu le potemu cuprinde cu vederea, ele sunt mai numeróse decâtu perii capului nostru si inim'a nóstra ne parascesce. Bine voesce Ddiele! si ne scapa; grabesce spre ajutoriulu nostru“.* Intocmesce in noi simtiri noue si tari, ca se potemu face voi'a Ta si se fimu placuti inaintea Ta, acum si pururea si in vecii veciloru. Aminu!

Statutul Organicu.

(Fine)

Ne cunoscendu starea financiaria a diecesei, dara convinsu, cà dela poporulu desecatu acuma nu potemu asceptá; déca privoscu la salariile, diurnele si alte spese preliminate si mai vertosu cà senatulu, mi-se pare scolasticu, a resolvatu 1500 fl. in interesulu institutulu pedagogicu atunci, candu cas'a nu éra in stare de a acoperi acea suma; dóra nu voiú gresit crediendu, cà socótél'a fora cumpetu, fora privintia la poterea actuala, va musicá din capitalu, va duce fondulu diecesanu la dóg'a asociatiunei L. R. A. séu va trebui, pana este timpu, sè se reduca erogatiunile.

In principiu sum de acordu cu d. Bontil'a, dar nu si in modalitatea reduceri, càci mai multe afaceri si spese pretindu mai multe.

Consistoriulu e unulu, — déca si impartitu in senato, — sub numele séu titlulu comunu „Consistoriulu diecesanu“ are afaceri comune, are unu presiedinte, din asta privintia dara pana la timpuri mai favorítórie, dupa parerea mea sa'r potea reduce astfelu:

Unu perceptoru comunu, care are se dee cautiune cu unu salariu anualu de 1000 fl.

Unu secretariu cu 800 fl.

Subventiune moderata redactiunei „Lumina“, — remanendu celalaltu personalu alu cancelariei ne stramutatu.

Protocolulu esibiteloru sa'r poté dá secretarului, si a expediteloru unui cancelistu. Cu referad'a sa'r poté onerá pe rondu

asesorii; presedintele actele ténutórie de un'a sectiune, cu semnatura scurta concredindu la asesorii acelu senatu, si pentru ast'a sarcina noua au diurnulu pe diua, candu va referá i s'ar poté radicá cu 1—2 fl. séu pentru unu obiectu referatu, care ar trece peste 2 cóle, li-s'ar poté staveri un'a tassa moderata.

Póte observá cineva, cá nu toti asesorii ar fi apti de a referá. CREDU, cá la inceputu vor fi dóra dificultati dara acele cu atáta mai siguru vor incetá, cáci atunci nu favorulu ci meritulu va fi bas'a alegerii; se vor alege apti, carii ar meritá diurnele, si fiinducá manipulatiunea nu-i noua, e la tribunalulu comitatului, la autoritatea financiaria, totu insulu, care aspira la demnitatea asesoralá, are modru de a invetiá.

Imbunatatirea sortii preotiloru e necesitate de toti recunoscuta, numai timpulu acuma nu admite efaptiunea, cáci puterea poporului e desecata, si incredere in inteligintia nu mai are.

Despre dificultatile subversante s'a convinsu comisiunea ambulanta. Intre alte dispusetiuni salutare §. 18 si 122 din punctu de vedere moralu merita osebita atentiune, si ar fi bine se se statoréscá, ca clericulu absolutu nainte de santire, ca profesorulu, invetiatorulu, se dea proba despre portarea morala „modulu tractarii“ s. a. pentrucá:

Multi clerici dóra pentru rigorositatea profesoriloru, si strins'a disciplina sub totu cursulu au aretatu purtare cuviintósa, morala; apoi dupa ce esu la parochie, — vediendu-se scapati de disciplin'a scolara, liberi, se dau beuturi, vietii imorale, cu esemplulu seu strica si poporulu, strica biseric'a; éra déca ca profesori, invetiatori, in stare libera au retienutu purtarea morala, atunci e probaveritate, cá si ca preoti vor remané nepetati.

D. Bontil'a in calcululu seu atinge dóue cordi fórté delicate, care acuma remanéu mai bine cu totulu ne atinse, nu cumva se pierdemu mai multu, dacátu speramu se castigamu, dara déca le a atinsu, credu de consultu a le luminá. Acele sunt pamenturile preotiesci, si subventiunea episcopéscá.

Pamenturile preotiesci in Ungari'a, adeca si in Banatu unde urbariulu s'a introdusu, sunt date din pamentulu urbarialu, acest'a cu ocasiunea regulatiunii, déca si incátu a trecutu preste numerulu sesiuniloru colonicale, peste sesiunea preotulu, si peste cantitatea pasciunei competinte, dupa acele-si sesiuni, in intiesulu urbariului, a legiloru urbariale mai tardie si a usului observatu la regulatiune, e proprietatea domnului pamentescu. Preotulu dara folosesce pamentulu urbarialu dara fora decima si urbariu.

Statulu a rescumperatu pamentulu urbarialu, colonicatur'a rebonificandu d. pamentescu folosulu acelu, care l'a avutu dela coloni, dara dela preotu nu a avutu folosu, acelu deci nici nu s'a rescumperatu. — Acuma déca pamenturile s'ar lua dela preoti macar si numai pre unu timplu determinatu — altcumu comasarea nu are intielesu — care dispusetiune legala póte chize-siú cá nu se va argumentá asia:

Pamenturile sunt date intru ajutoriulu preotiloru ortodosi si acelea cu ocasiunea rescumperarii urbarialitatii in socotéla nu s'au luatú; apoi prin comasare s'a demustratu, cá preotii nu au lipsa de ajutoriulu acelu a subsistintiei, colonicatur'a e estradata fora imputarea sesiuniloru preotiesci, deci aceste ca proprietate a d. pamentescu trebuescu restituite.

Asemenea s'ar poté argumentá in privinti'a subventiunei archidiececane, cá déca o póte impartí cu alte diecese, e semnu cá póte fi fora de acea subventiune. In asemenea casuri si in giurstarile timpului presintu de unde am poté asceptá spriginu? si asia in locu se cascigamu, potemu numai pierde.

I. Arcosi.

Importanti'a si ordinea lucrului (muncel.)

Labor omnia vincit.

Progresele vécului nostru mai alesu se insusiescu valórei si dignitatii lucrului.

Importanti'a lucrului stá de asupr'a tuturoru cestiuiloru, proporti'a ei amesuratu capitalulu si puteriloru intelectuale nu e inca indestulu desfasurata — dóra neci la popórele cele mai culte!

In timpurile cele mai vechi talentulu si sciinti'a erau unu scopu isolatu de tóte cele lalte activitati, erau preferite numai nainte acelor, carii le posedeau; — ele erau despartite de viéti'a sociala si stateau asupr'a tuturoru miscariloru din viéti'a comuna. Se credea cá sciinti'a e o categoria propria si cá are interesele sale chiaru contrarie vietii comune.

Desteptandu-se insa omenimea din visurile aceste incepú totu mai multu a pretiú lucrulu, devenindu la convingerea aceea cá si sciinti'a staruesce numai la consolidarea vietii sociale, si cá cu tóte puterile strebate la unirea scopuriloru comune a popóreloru si natiuniloru.

Privimu numai pe unu momentu la istori'a desvoltarii omeniloru, si ne vomu convinge mai lamuritu, vomu constatá mai deslucitu importanti'a lucrului si prin urmare desteptarea omenimei in genere, estandu si desteptarea speciala a unei natiuni!!

Abia a scapatu omenimea din viéti'a primitiva, candu tóta ocupatiunea i érá venatulu si pescuitulu cu ce sustienea capulu familiei membri sei. Abia cunoscu agricultur'a, institutiunile e-vului vechiu a caroru basa érá ide'a neumana (a sclavagiului) a es-citatu in multi convingerea, cá nu toti ómenii sunt chiamati spre lucru (munca) ci numai sclavii (robii) cari erau fíntie fora drepturi, nascute numai pentru aceea in statu ca se muncéscá — fora de a se bucurá de drepturile séu favorurile constitutiuniloru ca concetatiuni si comembri ai statulu; munciau din diori de diua pana in scapatu de sóre, si ce le erau resplat'a? nemicu altu ceva decátu persecutiunea si tractarea ne umana din partea stapaniloru sei. Intemeierea crestinatatii, desvoltarea iubirei de aprópelui a constrinsu totu mai tare omenimea la unire, o-a desteptatu totu mai multu spre a-si cunósce chiamarea si drepturile sale egale.

Unirea si consolidarea staruintiei omenesci, au produsu si producu cele mai frumóse si mai folositóre rezultate. Precumu industriasiulu, carele concentrandu-si puterile sale intelectuale si fise-ce spre a transformá unu materialu crudu in unu obiectu folositoriu; totu asia si intrég'a omenime numai prin consolidare si numai prin unire in lucruri póte invinge greotatile ce nu arare ori disgusta, descuragéza pe unulu séu altulu in progresu, séu in producerea fructelor necesarie, umanitarie. Scapandu dar omenimea din servitute incepú totu mai multu a pretiú importanti'a lucrului.

Lucrulu insa trebue se aiba libertatea si ordinea sa, cáci munc'a fora ordine conglomerédia numai mas'a, deunde nu resulta altu ceva decátu coadunarea capitalulu in o] mana! — Prin disordinea lucrului mas'a lucrativa a ómeniloru devine seraca, suportandu trebuintiele cele mai de frunte a sustinerii vietii.

Noi insa adi ne bucuramu de unu progresul de o sistema mai libera a lucrului; trebue se staruimu dar acolo, ca generatiunea noua, se fia educata in spiritulu lucrativu industrialu si comercialu, ca asia pe langa drepturile cele formale a lor, se fie recompensati conformu talentelor si staruintieloru cu o garantia mai buna a esistintei.

In fine credemu si nu fora cauza, cá la acésta inducere nimenia, nu ar fi mai chiamatu, decátu numai preotii si invetiatorii nostri, cari desi-si implinescu misiunea lorú cátu se póte de bine totusi mai multu ar face natiunii atunci, candu ar instruí parinti'ia acea, ca se creedie si industriasi din prunciiloru, si asia cu timplu avendu o generatiune noua; instruati si in acésta directia; lucrativi si luminati ca industriasi; carii apoi progresandu cu celelalte natiuni, desvoltanduse si luminanduse, la orice ocasiune si concurentia se-si aduca aminte cu placere de strabunii lorú — si asia progresandu si luminandu se prémáresca pre *Tatalu celu din ceriuri.*

Urosiu Ioanovicu,
clericu de an. II.

Micalac'a 6. Ianuarie 1874 st. n.

„Formarea clerului teneru“.

Cestiunaa este de interesu publicu, si dorinti'a este generala, a avea unu cleru cátu de bine creatu, — si tocmai din acestu incidentu cugetu cá nu va fi de prisosu a desbate lucrulu cátu de lamuritu. —

Preotulu romanu, ca unulu carele este priveghiatoriulu poporului, astadi candu poporulu nostru in nai'a esistintiei sale nationale numai in sporantia si in indoiala navigédia spre viitoriu totu acusi acusi clatinanduse de loviturile, cari de unu timplu in cóci s'au ivitu cam adese ori, ar trebui, ma este absolutu necesariu ca se fia acela, ce i impune biseric'a, adeca pastoriulu adeveratu alu turmei ce i s'a datu in grige, cu altu cuventu alu poporului celu conduce, respective este chiamatu se-lu conduca, ca se nu devina victim'a lupiloru ce stau in préjm'a bisericeii, si totu odata a natiunei. —

Constitutiunea bisericeii nóstre gr. or. romane redicandu velulu intunecosu alu absolutismulu a recunoscutu puterea preotulu si tocmai pentru aceea a aflu de lipsa alu pune in primul locu la adunarile nóstre bisericesci, acésta demnitate o au consideratu si sínódele nóstre eparchiale, din care eflusu prim'a-data sinodulu eparchialu din Aradu ténutu la anulu 1870 a dis-

pusu că pentru dieces'a Aradului în viitoriu în clerica se nu fia primiti numai teneri absoluti se întielege, că cu scopu de a creă unu cleru teneru precumu pretindu impregiurarile năstre de astadi cea ce la anul 1872. s'a si desconsideratu, cumca bine a fostu s'eu reu a documentatu sinodulu eparchialu din anul 1873.

Petrunsu de ide'a formarii unui cleru teneru acomodatu în timpurile viforose de astadi Dlu V. Mangra de nou a pusu cestiunea la desbatere în Nr. 76. a „Luminei“, cu principiulu de a se formă clerulu într'unu „seminariu“ alcătuitu dupa lipsele năstre, cari lipse a le decide, le concrede „sinodulu eparchialu“ — la ce mai adaugă Dlu I. Morariu în Nr. 80. a acesteia foi că în cleric'a năstra asia precumu se afla astadi, tenerii nu se potu pregatı mai alesu în cele ce se atinge de sciintia santei scripturi; concedu Dlu I. Morariu, că nu se potu pregatı mai alesu atunci candu pôte că si voi'a lipsesce, mie inca mi sunt cunoscute impregiurarile teologiloru, sciū cu ce se-ocupa si câtu timpu au liberu dar totusi nu sum de acordu, că unu clericu, carele intru adeveru se pregatesce pentru preotie nu ar poté se se perfectione die si în cele sante. —

Formarea unui „seminariu“ pre cumu întielege Dlu Mangra încătuva ar fi corespondentiu, dar considerandu, că „seminariulu“ totu seminariu remane ori cumu 'lu vomu întocmi, cu elu fôrte usioru amu deveni acolo încātu ne amu tredi cu unu cleru teneru „aristocratu“ întielegu în cele teologice, — pana candu tôte institutiunile năstre bisericăsi sunt cele mai democratice. —

Eu inca afiu de condamnatu că clericii, cari se pregatescu a fi povatuitorii poporului nu se impartasescu de unele beneficie „stipendiale“ de cari unii studinti astadi se bucura în abundantia, dintre cari si pana acuma ne au insielatu destui; dar totusi nu asiu dori a vede ajutorati clericii de beneficiile unui „seminariu“ eschisandui prin acést'a din lumea civilisata, ca sei pregatimu de „egoisti“. —

Deci eu din parte-mi formarea „clerului teneru“ o asiu află realizata mai cu scopu deca:

1., s'ar organisă institutul teologicu definitivu, asia precumu se recere astadi, cu privire la obiectele de invetiamentu, fora seminariu;

2., sustinere decisului sinodului eparchialu cu privire la calificatiune eleviloru;

3., imbunatatirea sortii preotiloru; si

4., stramutarea formeı de alegere a preotiloru; căci organisanduse institutul teologicu în întielesulu constitutiunei năstre bisericăsi, s'ar deschide terenu destulu de largu pentru perfectiunea teologiloru; si sustienenduse decisulu sinodului eparchialu cu privire la calificatiunea eleviloru, ar fi cu putintia a se face unu cleru bine calificatu si meritu pentru dispusetiunile facande în privinti'a imbunatatirei sortii preotiloru. —

În fine considerandu că sistem'a de a se alege preotulu prin poporulu din cutare comuna, ca unu ce pre primitivu pentru elu, s'ervesce si asia dicendu decandu suntemu în biseric'a autonoma — au servitu de abusu, de ôrece poporulu este sedusu, că si alegerile aceste sunt buna ôra ca cele constitutionale politice din timpul de astadi; pana candu deca alegerile aceste le amu concrede sinodelor eparchiale „s'eu aceste ar imputernici consistôriile plenarie“, amu veni la acelu resultatu, că preotii se voru alege de reprezentantii alesi de poporu cari totu deun'a sunt mai capaci pentru astu felu de trebi, decâtu poporulu celu numerosu, carele asia dicendu pôte că nici nu scie ce insēmna a fi „preotu“ în care casu la clericu amu avé teneri în numeru indestulitoriu, de ôrece voru fi sciindu, că voru fi preoti în parochii corespondentorie calificatiunei loru. — Acést'a este parerea mea, cu carea nu voiescu de felu a condamnă, cea ce pôte intrregulu publicu cetitoriu au aflatu deja salutariu, ci numai dorescu a se desbate cestiunea câtu de largu, căci este timpul a ne deschide ochii, si a privi câtu de bine în giurulu lipselor năstre.

Ioanu Clor'a.
teologu absolutu.

Et altera pars! Deca formarea clerului intru adeveru este o dorintia generala, nu trebuie se ne acatiamu în formalitati, si se ni facemu scrupuli prea mari. Am disu si repetiescu: „unu institutu teologicu bineorganisatu si prevediutu cu unu seminariu este de cea mai mare trebuintia la noi.“ Insa precum observu cuventulu „seminariu“ însufia ôresicare banuidă si temere în confratele I. Clor'a; de aceea elu nu doresce seminariulu; deci nu doresce se avemu institutu pentru adapostirea tineriloru resoltivi pe carier'a sciintieloru teologice!

Ori câtu de bineorganisatu se fia institutul nostru teologicu, clericii bineformati nu vom potea avé câtu timpu vor fi ei siliti a-si cercă subsistinti'a scriindu pre la tribunalu ori la advo-

cati în totu cursulu studiarei loru. Altcum stă tréb'a cu juristulu! acést'a lucrandu în cancelarii advocatiale ori pre la tribunale, po lunga castigulu materialu si-castiga pracs'a necesaria la carier'a pentru care se pregatesce, pana candu teologulu ca atare nu castiga nimicu, precum despre acést'a potemu servi cu esemple din locu.

Nemoritoriulu metropolitu Andreia Siagn'a, prevedietoriu totdeun'a, de buna sēma n'ar fi infiintiatu seminariulu archidiececanu, deca seminariulu ar cresce numai unu cleru „aristocraticu“ si „egoistu“ precum crede confratele I. Clor'a. Bucovinenii asiderea au seminariu pentru teologi, si precum se vede ei, si ardolenii nu se temu de seminarie; ér noi ne tememu, bagsēma pentru că nu le avemu. Atât'a pentru seminariu!

V. Mangra.

Intre calendariele aparute pentru anul 1874: „Calindariulu edatu de societatea pentru cultur'a si literatur'a rom. în Bucovina, în Cernauti, cu tipariulu lui R. Eckhardt merita a fi recomendatu pentru cuprinsulu variatu si instructivu, asiā d. e tractatele „despre mesurile si pondurile cele noue.“ — „Afacerile postale.“ — „Despre Calendariu.“ — „Despre istoria fondului relig. gr. or. în Bucovina“ — faceu partea instructiva, — era „Giorgiu Fulgerulu“ (novela orig.) — „S'a superatu nevestic'a.“ — „Dascalulu Tintila.“ — Anecdotele si pacaliturele“ facu partea delectatôria a calindariului.“

Post'a Redactiunei.

Dlu I. P. Radovanu în Valca-mare: De si de aicia spedirea e fôrte regulata, ce se vede si de acolo, că abia primimu din tempu în tempu câte unu reclam: totusi am dispusu se Ti se implinesca cererea.

Ce voiesce cineva se face cu nrii cetiti? pre noi nu ne privesce; decâtu observamu că în lips'a unei lumini mai bune e bunu si stertitulu. Altcum pentru ochii ômeniloru orbiti de patina nu Lumin'a năstra, dar chiaru nici foculu bengalicu s'eu insasi lumin'a sôrelui nu e de ajunsu.

Concursu

1
pentru parochia din Chislac'a protopresbiteratulu Beeliului, devenita vacanta prin translocarea fostului preotu la alta parochia.

Emolumintele sunt: pamentu aratoriu 19. holde, biru dela 132. case câte 1/2. mesura de cucurudiu sfarmatu dela fiescecare casa, totu atâtea dile de lucru, stôlele indatinate, si quartiru esarendatu pe spesele comunci, precum si solvirea pamentului parochialu de contributiune.

Doritorii de a ocupă acēsta parochia au a si tramite recursurile sale instruite dupa prescisele statutului organicu pana la 14. Ianuariu st. v. anul 1874. candu de odata va fi si diu'a alegierii—la subscrisulu.

Beeliu 21/12 v. 1873.

Din incredintiarea comitetului parochialu,

Ioanu Capitanu,
admenist. — prototeralu.

Concursu

1
pentru parochia vacanta din Morod'a tractulu protopresviteralu alu Vilagosiului pana în 13. Ianuariu 1874. candu va fi si alegerea; emolumintele sunt urmatôrele inpreunate cu acestu oficiu: Un'a sesia de pamentu; 148. mesuri bucate — parte grau parte cucurudiu; apoi dela 35. casi fora pamentu a 33. cr. birulu preotiescu si stôlele indatinate.

Doritorii de a ocupă acestu postu au a-si adresă recursurile sale comitetului parochialu si substernute D. protopopu Gorgiu Vasilieviciu în Vilagosiu. Preferintia de a veni în candidare vor avea aceia: cari a absolvatu celu pucinu 4. clase gimnasiali, si numai la acelu casu potu veni si alti individi în combinare cari n'au clasele recerute, deca nu se voru află de cei cu clase. Aspirantii au în un'a de Dumineci s'eu serbatori a se infatiesiā în bisericu pentru de a-si dovedi desteritate în tipicu cantu s'eu fiindu preotu în servitiulu Ddieescu si predica — cuventare. —

Datu în Morod'a la 20. Decembre 1873. v.

Comitetulu parochialu,
Cu scirea si invoiru mea Georgiu Vasilieviciu protopresvit. Vilagosiului.

**Telegramulu de condolintia alu Majestatii Sale catra
Vicariulu archidiecesanu Nicolau Popea.**

Sibiiu, 30. Iuniu. (Orig. Telegr.) Majestatea Sa Regele pe cale telegrafica si prin magistrulu supremu de curte Principele Hohenlohe si-a sprimatu preinalt'a Sa condolintia pentru reposarea Archiepiscopulu Baronu de Siaguna.

Asisderea si Ministrulu presiedinte Iosifu Slavy, prin unu telegramu adresatu Vicariulu archiepiscopescu Popea si-a esprimatu adunc'a condolintia.

PARTE OFICIALE.

Literile pastorali

ale Preasantiei Sale domnului Episcopu diecesanu Procopiu Ivacicoviciu catra consistoriulu eparchialu alu Aradului spre publicare clerului si poporului dreptcredintiosu.

Nr. 234. Pres.

Venerabilu Consistoriu!

Neobsitulu nostru Archiepiscopulu si Metropolitulu **Andrieu Baronu de Siagun'a**, dupa cum sum incunosciintiatu pe calea telegrafica: *Sambata in 16/28 l. c. sér'a la 6 ore* spre marea intristare a clerului si a poporului nostru, a adormitu in Domnulu.

Acést'a trista scire o aducu la cunosciinti'a Venerabilulu Consistoriu, cu acea indrumare ca numai decátu incunosciintiandu despre acést'a si pre clerulu si poporulu din intregulu districtu consistorialu, totodata se dispuneti:

a., ca in restimpu *de 6 zile dupa olalta curgetórie*, la tóte bisericile nostre, se se traga clopotele;

b., in restimpu *de 6 septemani*, la liturgia se se *pomenéscu numele* acum fericitulu Archiepiscopu si Metropolitu, in ecteniile repositiloru; si in fine

c., *intru o Sambata in decurgerea acestoru 6 septemani*: la tóte bisericile nóstre, se se tiena *unu parastasu*, pentru odihn'a sufletulu marelui Archipastoriu acum repositu.

Mehadi'a in 17/29. Iuniu, 1873.

Procopiu Ivacicoviciu, m. p.
Episcopulu Aradului.

Nr. 919. Bis.

Literile aceste ale Preasantiei Sale Domnulu Episcopu diecesanu alu nostru, se comunica cu toti p. t. Domni Protopresviteri districtuali spre scire, acomodare, publicare si efectuire.

Aradu, 20. Iuniu 1873.

Consistoriulu eparchialu rom. gr. or. alu Aradului.